

Miljøverndepartementet
postmottak@md.dep.no

Vår ref
052-13

Deres ref
12/5236

Dato
22.11.2013

Høring - rapport om norsk gjennomføring av Århuskonvensjonen om tilgang til miljøinformasjon, allmennhetens deltakelse i beslutningsprosesser og adgang til klage og domstolsprøving på miljøområdet

1. Innledning

Norsk Presseforbund (NP) er fellesorganet for alle norske medier i etiske og redaksjonelt faglige spørsmål. Norsk Redaktørforening (NR) organiserer norske redaktører fra alle typer medier. Norsk Journalistlag (NJ) er organisasjonen for redaksjonelle medarbeidere og frilansere som har journalistikk som hovedyrke. Mediebedriftenes Landsforening (MBL) er mediebedriftenes bransje- og utgiverorganisasjon. Alle foreningene jobber for å styrke og verne om ytringsfriheten og informasjonsfriheten. Vi viser til Miljøverndepartementets høringsbrev av 5.september d.å, og kommer her med en felles uttalelse.

Vi mener det må komme tydeligere fram hvordan lovene som følger opp Århuskonvensjonen fungerer i praksis, og hvordan tiltakene for å gjøre lovbestemmelser kjent, fungerer. Videre savner vi rapportering om hvilke virkemidler vi har for å gjennomføre og overprøve vedtak, og da særlig opp mot kravene konvensjonens artikkel 9.

2. Implementering av artikkel 3, 4 og 5:

2.1 Lovene er fremdeles lite kjent og enda mindre brukt.

Miljøinformasjonsloven, som vi snart har hatt i 10 år, er lite kjent både blant journalister og folk flest. I en undersøkelse¹ som ble foretatt av Stiftelsen for kritisk og undersøkende journalistikk (SKUP) i 2013 svarte 96,6 % av de spurte journalister at de aldri hadde benyttet seg av miljøinformasjonsloven. Av disse svarte 37,8 % at det kom av manglende kunnskap om loven, mens 59,4 % mente den var irrelevant. **Disse tallene bør inntas i rapporten.**

¹ http://skup.no/Konferansearkiv/copy-of-Konferansen_2013/Huskesedler/9065/Offentlighetsundersokelsen.pdf

Videre savner vi en vurdering av de tiltakene som ble gjort i forbindelse med at loven trådte i kraft i 2009, som infoskriv, nettstedet miljøkommune.no og omtale på Miljøverndepartementets nettside. Dette er tiltak som i følge departementet gjennomfører "enkelte av de generelle bestemmelsene i konvensjonens artikkel 3".

Vårt inntrykk er at de nevnte tiltakene ikke har bidratt til å gjøre loven mer kjent, i hvert fall ikke blant journalister og folk utenfor den offentlige forvaltning. Nettstedet miljøkommune.no er ifølge egen beskrivelse myntet på "deg som jobber i kommunen", noe innholdet bærer preg av. Som den gjengitte undersøkelsen over viser, så er loven fremdeles lite kjent og enda mindre brukt blant journalister. Effekten av tiltakene som skulle gjøre loven mer kjent, har stor betydning for Norges gjennomføring av artikkel 3 i konvensjonen. **En vurdering av effektene av disse bør derfor inn i av rapporten.**

2.2 Hindringer i gjennomføringen av artikkel 3

Her rapporterer departementet "ingen ytterligere info". En vesentlig hindring for effektiv gjennomføring av artikkel 3, er manglende kunnskap og bruk. **Dette bør derfor inn som en hindring i punkt IV.**

2.3 Forpliktene tiltak for å gjøre loven mer kjent.

Videre mener vi, når man først på side 2 i rapporten skriver at det fra myndighetenes side er "ønskelig med enda mer informasjon om miljøinformasjonsloven og de rettigheter og plikter som gis i henghold til den", burde spesifisert hvilke tiltak man vil iverksette for å nå dette målet. Om ikke annet, bør norske myndigheter forplikte seg til å gjøre noe aktivt for å få loven mer kjent, ikke bare erkjenne at det er ønskelig. Vi mener dette er nødvendig opp mot artiklene 4 og 5 i Århuskonvensjonen om tilgang til miljøinformasjon. Reell tilgang forutsetter at man har kunnskaper som gjør at man kommer på å søke tilgang. Det er altså ikke tilstrekkelig å ha en lov som oppfyller intensjonene i Århuskonvensjonen, så lenge loven i praksis ikke brukes. Her hadde det vært svært nyttig med statistikk fra forvaltningen om hvor ofte man vurderer og gir innsyn etter miljøinformasjonsloven. **Planer på dette området er også ønskelig å ta inn i rapporten.**

2.4. Veileder om miljøinformasjonsloven:

Vi stiller spørsmål ved at man har slettet punktet om at "MD har varslet at det vil utarbeide en veileder til alle forvaltningsorganer hvor formålet er å øke bevisstheten ytterligere om miljøinformasjonsloven og Århuskonvensjonenes bestemmelser", uten å kommentere dette i rapporten. Etter det vi kjenner til, er det ikke utarbeidet en slik veileder.

Vi kan ikke se at nettstedet miljøkommune.no oppfyller dette. Vi trenger en veileder tilsvarende den vi har for Offentleglova², der man kommenterer hver enkelt bestemmelse. Selv om unntakene i Offentleglova, og dermed også veilederen til denne, i høyeste grad er relevant for praktisering av miljøinformasjonsloven, dekker ikke dette behovet for en slik veileder også på miljøinformasjonslovens område. Foruten den pedagogiske hjelpen en slik veileder vil være, ved å beskrive hvordan loven fungerer, trenger også enkeltbestemmelser, som for eksempel hva som ligger i begrepet "Miljøinformasjon" forklaring. **Vi mener det må**

² Justisdepartementets rettleiar i Offentleglova

kommenteres i rapporten at vi ikke har en slik veileder som ble signalisert i 2010, hvorfor dette ikke er gjennomført og eventuelle planer om å lage en.

2.5. Ang. krav til saksbehandling:

På s. 6 i rapporten opplyses det at vi med ny Offentleglov har fått en bestemmelse om at innsynskrav som ikke blir besvart innen 5 dager, regnes som avslått og dermed kan påklages. Her må det opplyses at dette *ikke* gjelder når Kongen i statsråd er klageinstans, dvs. det gjelder ikke for departementene.

3. Implementering av Århuskonvensjonen artikkel 9 om adgang til overprøving

3.1 Sivilombudsmannen

I rapporten oppgis Sivilombudsmannen som en del av oppfyllelsen av at man har et "upartisk organ etablert ved lov" som kan overprøve blant annet spørsmål om tilgang til miljøinformasjon. Etter vårt syn kommer det ikke godt nok fram at Sivilombudsmannens uttalelser ikke er bindende. Dette er relevant fordi det kan stilles spørsmål ved om Sivilombudsmannen er tilstrekkelig oppfyllelse, nettopp fordi det ikke er et klageorgan som kan gi bindende vedtak.

3.2 Kostnader ved å kjøre sak

I Århuskonvensjonen artikkel 9 heter det at adgang til overprøving ved en domstol skal være "vederlagsfri eller forbundet med lave kostnader".

I norsk rett er denne bestemmelsen blitt aktualisert i saken mellom Naturvernforbundet i Oslo & Akershus og Løvenskiold-Vækerø. Skogseieren reiste sak for retten etter at Klagenemnda for miljøinformasjon i februar 2008 ga forbundet medhold i sitt innsynskrav. Først i Høyesterett ble tvisten avsluttet og innsynsretten stadfestet. I dommen ble Naturvernforbundet tilkjent saksomkostningene for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett etter tvisteloven § 20-2 første ledd. Dersom ikke dette hadde blitt utfallet, ville Naturvernforbundet sitte igjen med en regning på 476.344 kroner, samt eventuelt skogseierens saksomkostninger.

Slik vi ser det er dette ikke en "lav kostnad", og utgjør dermed en hindring i gjennomføring av artikkel 9 som bør inn i rapporten i punkt XXIX.

Sammen med dette kunne man med fordel ha kommentar om man vil se nærmere på hvem som egentlig er rett saksøkt i en sak om tilgang til miljøinformasjon når retten er stadfestet av Miljøklagenemnda: Er det Klagenemnda som har fattet siste vedtak, eller er det den private part som har bedt om innsyn og som har fått medhold i Miljøklagenemnda? Dette har stor betydning for kostnadsspørsmålet.

Etter tvisteloven § 1-5 er det slik at søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak reises mot den myndighet som har truffet avgjørelsen i siste instans. I følge kommentarutgaven (Schei m.fl.: Tvisteloven, side 96) følger det "forutsetningsvis" av bestemmelsen "at søksmål om gyldigheten av forvaltningsvedtak må anlegges mot det offentlige, jf. Rt 2000 s. 1195 og Rt 2004 s. 1804 avsnitt 27. Det kan ikke gjøres i sak mellom private."

En liknende regel i miljøinnsynssaker ville ha resultert i at en privat part ikke blir sittende med et omfattende saksomkostningsansvar hvis domstolen kommer til et annet resultat enn nemnda. Vi mener derfor at søksmål om gyldigheten av Klagenemndas vedtak må reises mot det offentlige. Først da vil vi hevde at det vil være korrekt å anføre at adgangen til overprøving ved en domstol er ikke skal være "uoverkommelig dyre", slik departementet beskriver gjeldende rett.

Med vennlig hilsen

For Norsk Journalistlag

Thomas Spence
leder

Norsk Presseforbund

Kristine Foss
jurist

Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær

Mediebedriftenes Landsforening

Pernille A. Børset
fagsjef

Kopi: Stiftelsen for kritisk og undersøkende journalistikk (SKUP)